

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Aan de Algemene Rekenkamer
T.a.v. de president de heer drs. A.P. Visser
Postbus 20015
2500 EA DEN HAAG

Hoger Onderwijs en

Studiefinanciering

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

drs. J.A. Knigge

T 06-25289203
hans.knigge@minocw.nl

Onze referentie

1075500

Uw brief van

13 september 2016

Datum **28 SEP. 2016**

Betreft Uw concept rapport over vastgoed universiteiten deel 1

Geachte heer Visser,

Op 13 september jl. heeft u mij verzocht te reageren op deel 1 van het conceptrapport over het vastgoedbeheer bij universiteiten. Hierbij treft u mijn reactie aan.

Ik heb met belangstelling kennis genomen van uw conceptrapport. Ik vind net als de Algemene Rekenkamer dat de universiteiten zelf primair verantwoordelijk zijn voor hun vastgoed, maar dat de minister van onderwijs een stelselverantwoordelijkheid heeft en deze ook goed moet kunnen vervullen. Met de voorzitter van het overleg van voorzitters van Raden van Toezicht van de universiteiten, dhr. Cohen, heb ik afgesproken dat de instellingen, VSNU en OCW in overleg gaan over de wijze waarop universiteiten grootschalige huisvestingsinvesteringen kunnen afstemmen, om daarmee te komen tot mogelijk gezamenlijk en daarmee efficiënt gebruik van dure infrastructuur.

De universiteiten zien zelf ook deze primaire verantwoordelijkheid en doen op dit moment een onderzoek naar de kosten van hun vastgoed, inclusief achterstallig onderhoud, maar ook naar de trends en ontwikkelingen die de eisen aan het vastgoed veranderen om zo te komen tot vastgoedstrategieën en investeringsprogramma's voor 2020 en verder. Ik vind dit een goede ontwikkeling. Bovendien hebben de medezeggenschapsraden van alle ho-instellingen vanaf vorig jaar instemmingsrecht op de hoofdlijnen van de begroting. Dit draagt bij aan de interne checks and balances.

In mijn brief aan de Tweede Kamer van 20 juni 2016, waarbij ik het rapport van de inspectie "Huisvesting in het mbo, hbo en wo" heb aangeboden, verwees ik ook naar de andere studies die op dit gebied zijn of worden uitgevoerd. Ik onderschrijf in grote lijnen de conclusies en aanbevelingen die de Algemene Rekenkamer heeft opgenomen in haar rapport over de risico's in het vastgoedbeheer van universiteiten en het financieel toezicht.

Een belangrijke uitkomst van het onderzoek dat de Algemene Rekenkamer heeft uitgevoerd acht ik dat u de huisvestingslasten van universiteiten verbindt met de baten die een universiteit ontvangt, en de mate van zekerheid van deze baten. U maakt wat betreft de baten niet alleen onderscheid naar de inkomsten uit de eerste, tweede en derde geldstromen, maar ook een onderscheid naar het zekere, vaste deel van de rijksbijdrage en het onzekere productiegebonden deel van de rijksbijdrage dat afhankelijk is van de wisselende omvang van de studentenaantallen en de onderzoeksactiviteiten. Voor het risicoprofiel van de universiteiten samenhangend met het vastgoed, is het van belang te letten op de omvang en zekerheid van de baten. Ik onderschrijf deze aanbeveling voor het financieel toezicht voor de inspectie.

Verder wil ik nog een toelichting en nuancering geven op de andere aanbevelingen die u doet voor het financieel toezicht door de inspectie.

Verhoog de vergelijkbaarheid en de informatiewaarde van de continuïteitsparagraaf in het jaarverslag van de instelling

Het rapport van de Rekenkamer onderschrijft het beeld dat de inspectie eerder heeft laten zien, dat de informatiewaarde van de continuïteitsparagraaf versterkt moet worden.

Ik heb al besloten dat uitbreiding en verduidelijking van de voorschriften in de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO) nodig is. Daarom moeten onderwijsinstellingen vanaf verslagjaar 2016 bij majeure investeringen een meerjarenbegroting opnemen van minimaal 5 jaar in plaats van 3 jaar. De Rekenkamer adviseert als tijdshorizon van de meerjarencijfers in de continuïteitsparagraaf een langere periode dan 5 jaar te nemen. De inspectie vindt het van belang dat in het bijzonder de universiteiten die omvangrijke investeringsplannen hebben, hun plannen beter toelichten. Vanwege de te verwachten verbetering in de toelichting, acht de inspectie een termijn van 5 jaar vooruit nu voldoende. Ik sluit me daarbij aan.

Maak uitgebreide risicoprofielen per instelling om risico's tijdig op het spoor te komen

De inspectie beschikt over een breed arsenaal aan instrumenten om (financiële) risico's bij onderwijsinstellingen (inclusief de universiteiten) op te sporen. Ik noem de volgende:

- de jaarlijkse risico-/continuïteitsanalyse op basis van het jaarverslag, waarbij gebruik wordt gemaakt van de gegevens van de instellingen in de continuïteitsparagraaf inzake lopende en/of geplande investeringen in huisvesting. Op basis van deze analyse wordt door de inspectie per instelling een risicoprofiel opgesteld;
- het opvragen van aanvullende stukken bij de instelling, mocht dit nodig zijn, zoals een uitgebreid meerjarenplan of een huisvestingsplan (met onderliggende stukken etc.).

De inspectie maakt dan ook risicoprofielen per instelling. Uw aanbeveling om bij de risicoanalyses een duidelijke verbinding te leggen met de baten van de instelling en de zekerheid van de baten, zal ik bij de inspectie neerleggen om daar invulling aan te geven.

Onze referentie
1075500

De Rekenkamer geeft aan dat "de inspectie zich tijdig een beeld moet (kunnen) vormen van de risico's die bij een instelling aan de orde zijn. Met 'tijdig' bedoelen we dat ingrijpen nog mogelijk is". Besturen in het onderwijs hebben een grote mate van autonomie en ik wil niet treden in de bevoegdheden van de Raden van Toezicht. Ik kijk daarom met belangstelling uit naar het tweede deel van uw onderzoek, dat gaat over de governance binnen universiteiten bij huisvestingsbeslissingen. Wel kan de inspectie tekortkomingen signaleren en bespreken, aandringen op aanpassingen in plannen en risicobeheer en ze kan bij grote risico's instellingen onder aangepast financieel toezicht plaatsen. In het uiterste geval kan ik ingrijpen. In de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek is in artikel 9.9a de aanwijzingsbevoegdheid opgenomen om in te grijpen in het geval sprake is van omvangrijke misstanden inzake de kwaliteit van het onderwijs en de financiën van de onderwijsinstelling.

Blijf de accountantscontrole met betrekking tot de continuïteitsparagrafen goed monitoren.

De inspectie houdt toezicht op de controle door de externe accountants van de instellingen. Hierbij wordt ingezet op reguliere contacten met het veld (accountants en de brancheorganisatie NBA) door het geven van voorlichting. Tevens voert de inspectie op basis van steekproeven reviews uit op de accountantscontrole. Tenslotte wordt de continuïteitsparagraaf regelmatig geëvalueerd.

Afsluiting

De constatering in de samenvatting van het rapport van de Algemene Rekenkamer dat de inspectie in haar rapport over het themaonderzoek naar de huisvesting stelt dat bij de helft van de universiteiten de informatie in het jaarverslag niet voldoende is, is niet correct. Op deze wijze heeft de Inspectie dit niet verwoord in haar rapport. Het is niet duidelijk waar de Rekenkamer zich op baseert.

Mogelijk doelt zij op een afzonderlijk themaonderzoek naar de continuïteitsparagraaf waarin de inspectie aangeeft dat bij 55% van de onderzochte steekproef niet voldoende informatie over meerjarenplannen wordt gegeven. Dit betreft zowel balans als baten/lasten prognoses en heeft dus niet uitsluitend betrekking op huisvesting en de inschatting van vastgoedrisico's. Ik wil aan de Rekenkamer vragen dit punt nader te onderbouwen.

Met vriendelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

dr. Jet Bussemaker